

Програм мера потребних за оживљавање привредне активности и убрзани развој привреде у Републици Србији

Скраћени извод потребних мера добијених на основу анализа и података из следећих докумената:

1. Студија оптерећења просечног малог, просечног средњег и просечног великог предузећа у Републици Србији у 2008. и 2009. години (стручне службе УПС)

2. Прикупљени и анализирани подаци из анкете Проблеми у пословању Уније послодаваца Србије реализоване на територији Републике Србије у периоду октобар 2009. – март 2010. године на узорку од 10 645 активних привредних субјеката (32 велика, 168 средњих, 6432 мала предузећа и 4013 предузетника)

3. Анализа из Студије о структури кредитне задужености привредних субјеката у Републици Србији у 2009. години

4. Студија Успешни модели транзиције Чешка, Словачка и Пољска – упоредна анализа са Србијом

5. Анализа структуре извоза и увоза у Републици Србији у периоду 2005 – 2009. година

6. Званични статистички и други релевантни подаци Републичког завода за статистику, Министарства финансија, Министарства економије и регионалног развоја, Министарства трговине и услуга, Националне службе за запошљавање, више инспекцијских органа различитих министарстава, итд.

7. Подаци из анализа Светске банке за Републику Србију, Светског економског форума и др.

Увод

Полазећи од свих прикупљених података из различитих извора, с посебном пажњом посвећеном информацијама које су дошле са терена, директно од привредних субјеката обухваћеним истраживањима и анкетама, идентификовани су главни проблеми у пословању у Републици Србији и сви чиниоци који онемогућавају оживљавање привредне активности у држави и развој привреде у целини. Анализирана је структура српске привреде и утврђена одређена кретања и трендови у периоду од 2001. године до данас. Након прикупљања и обраде података консултовани су и угледни економисти у земљи и иностранству који имају богато искуство праћења развоја привреда земаља у транзицији, с посебном освртом на успешне моделе реструктурираних привреда – економије Пољске, Словачке и Чешке Републике.

На основу извршених анализа и начињених студија формулисани су конкретни предлози чија би реализација у пракси поспешила привредну активност у Републици Србији и помогла да се превазиђу нагомилани проблеми и значајно убрза дугорочни развој привреде у Републици периоду до 2016. године.

Руководство, органи и чланство Уније послодаваца Србије сматра да ће формулисање доњих предлога дати смернице Влади Републике Србије, репрезентативним синдикатима, стручној и широј јавности, у ком правцу треба да се креће укупна економска политика Републике Србије и створи повољан привредни амбијент.

Значајан број датих предлога подразумева професионалне квалитете и политичку одлучност особа на одговорним државним функцијама, јер многи од наведених потеза и мера неће бити популарни и изазваће бројне отпоре. Ипак, Унија послодаваца Србије, као организација послодаваца који сматрају да је национални интерес број један развој домаће економије, без кога нема пораста животног стандарда и смањења сиромаштва, упозорава да ће неспровођење мера и активности предложених у овом документу довести до даљег слабења привреде и осиромашења Републике Србије. Уколико Србија у наредним годинама не буде изграђена као држава у којој се поштују рад, стручност, предузетнички дух, приватна својина, законске норме и морал карактеристичан за развијена и цивилизована друштва наша отаџбина ће остати легло корупције, монополизма, користољубља, сиве економије и безакоња, захваљујући којима смо тренутно на европском зачељу, по званичним подацима светских економских институција и консултантских кућа.

Управо због тога што послодавци у Србији желе да имају исте услове пословања као и њихове колеге у цивилизованим друштвима и развијеним економијама који ће дугорочно довести и до развоја земље и пораста животног стандарда становништва овај документ доставља се Влади Републике Србије и репрезентативним синдикатима – чија улога социјалних партнера представља пре свега одговорност према грађанима Србије. Својим предлогом мера који је захтевао озбиљно време и рад привредника Унија послодаваца Србије, иако није учествовала у креирању модела националне економије који се показао неодрживим у претходној деценији, преузела је свој део одговорности за будућност Србије и њених грађана, предложивши конкретне решења нагомиланих проблема извршној власти и представницима запослених у Републици.

Од Владе Републике Србије и репрезентативних синдиката такође очекујемо да ураде свој део посла и да заједничким напорима предлоге прихватљиве за све три стране реализујемо у најкраћем могућем року, јер економска ситуација у земљи налаже брзу и одлучну реакцију и деловање.

Уводна примедба

Унија послодаваца Србије као једина независна и међународно призната организација која представља интересе привреде у Републици Србији захтева од Владе Републике Србије да се прекине са досадашњом праксом креирања економске политике и било каквих мера у области привреде без консултација са привредом и њеним легитимним представницима. Оваква пракса у прошлости довела је до низа одлука и поступака који су значајно погоршали услове привређивања у Републици Србији, омогућили различите врсте корупције и монопола и посебно нанели велику штету најмањим привредним субјектима – малим предузећима и предузетницима који захватају укупно 98,5% свих привредних субјеката у Републици.

Инсистирамо да се убудуће привредници као добри познаваоци свакодневне праксе и тржишта обавезно питају пре доношења различитих закона и подзаконских аката од директног утицаја на предузетнике и привредна друштва и њихово текуће пословање. Управо из ових разлога формиран је Социјално-економски савет Републике Србије као и његова стална радна тела на којима треба да се расправља о предлозима свих прописа, мера и одлука у области привреде. Такође, за одлуке из надлежности АП Војводина, као и локалних самоуправа постоје покрајински и локални социјално-економски савети на којима се мора расправљати о свим одлукама које се директно односе на привредне субјекте на датим територијама.

Предлози за оживљавање привредне активности и убрзани развој привреде

а) Подстицаји финансијском сектору за подршку привреди

1. Укинути обавезу држања обавезне динарске резерве банака, а у циљу стварања предуслова за повољније динарске кредите, што ће се значајно одразити на ефикасност како на домаћем, тако и на извозном тржишту.

2. Донети Закон о систему кредитних гаранција, кроз приватно-јавно партнерство. Овиме би се отворила могућност за издавање гаранција за добро извршење посла и учешће на тендерима предузећима која могу да изведу посао на бољи, јефтинији и ефикаснији начин, а не могу да обезбеде финансијску гаранцију, у земљи и у иностранству.

б) Програми за развој извоза

1. Супституција увозних производа домаћим производима

Потребно је начинити озбиљан програм подршке свим производним компанијама на тлу Републике Србије које се одреде да почну да производе оне производе који се увозе у Србију а чије је учешће на тржишту веће од 30 одсто укупног учешћа тог артикла на домаћем тржишту.

Овај програм би подразумевао доделу средстава из кредитних линија за одређене привредне гране Развојне банке Србије за следеће намене:

- куповина нових машина, опреме и високотехнолошких алата за производњу по НАССР, ISO и другим савременим стандардима потребним за извоз на тржишта земаља које захтевају дате стандарде.
- обучавање новозапослених и преквалификованих технолошких вишкова из јавног сектора за рад у производњи на новим машинама, опреми и ВТ алатима, у комерцијали, транспорту и дистрибуцији нових производа
- креирање пропагандних кампања за представљање производа супституената потрошачима у Републици Србији

2. Стратешка партнерства (Joint Venture)

Потребно је да се у оквиру Министарства економије и регионалног развоја отвори канцеларија за Стратешка партнерства домаћих производних малих и средњих предузећа преко које би се вршило организовано повезивање ових предузећа са потенцијалним партнерима у иностранству. Покретањем joint venture послова домаћа предузећа би у недостатку инвестиционог и обртног капитала пронашла партнере из развијених земаља који би својим инвестицијама у технологију и људске ресурсе унапредили конкурентност квалитетних домаћих производа и повећали обим производње ради лакшег пласмана на страна тржишта.

На овај начин предузећа би уместо да се годинама задужују код банака и узимају кредите са неповољним каматама добила инвестициону финансијску ињекцију и у кратком року се оспособила за извоз својих производа, али и супституцију увозних производа домаћим производима.

Канцеларија за стратешка партнерства имала би задатак да отвори јавни конкурс и преко средстава јавног информисања позове сва производна предузећа која су заинтересована за овај вид партнерства да се пријаве и да се на тај начин формира Регистар компанија заинтересованих за стратешка партнерства.

По формирању Регистра Канцеларија би у садејству са SIEPA, Унијом послодаваца Србије и Привредном комором Србије требала да оствари контакте са различитим организацијама послодаваца и коморама у развијеним земљама и да ради на активном повезивању и проналажењу заинтересованих партнера за предузећа из Регистра.

3. Национални извозни план

Потребна је израда Националног извозног плана за све гране привреде које имају потенцијал да извезу производе и услуге из Србије. Национални извозни план би био састављен у сарадњи Министарства економије и регионалног развоја, Министарства пољопривреде, Министарства трговине, Министарства финансија, Министарства рада и социјалне политике, СИЕПА, Агенције за регионални развој РС, Привредне коморе Србије, Уније послодаваца Србије, кластерских организација и произвођача у свакој појединачној привредној грани.

НИП би имао задатак да таргетира потенцијална тржишта ка којима би се усмерио српски извоз, да подели посао између надлежних државних институција и привредних организација око успостављања квалитетних веза са потенцијалним дистрибутерима и купцима на тим тржиштима, да у техничком и административном смислу олакша приступ домаћих производа одређеним тржиштима и одреди који производи намењени извозу имају предност приликом кредитирања од стране Развојне банке Србије.

4. Програми за подршку стандардизацији производње и услуга у привреди

На основу формираног Националног извозног плана потребно је одредити који ће се програми за подршку стандардизацији производње и услуга кредитирати из посебне линије Развојне банке Србије у оним привредним гранама у којима постоје највеће могућности за повећање производње и извоз готових производа или понуду квалитетних услуга које могу бити конкурентне на инотржиштима.

Претходних година многе компанија су била принуђене да подижу кредите да би редовно платиле ПДВ или за текућу ликвидност и нису имале средстава да се додатно задужују ради куповине опреме и стварања предуслова за стандардизацију приликом производње или пружања услуга. Због тога би овакав програм значајно убрзао стандардизацију као неопходан предуслов повећања извоза роба и услуга.

5. Окупљање мањих произвођача у кластере и производне групе

Предузећа у грани пољопривреде, текстилне, металске, хемијске и осталих грана прерађивачке индустрије (пре свега мала и средња производна предузећа) немају висок степен повезаности међу собом као у развијеним земљама. Појединачно она производе исувише мале количине робе за пласман на тржишта великих земаља или читавих континената, роба често не задовољава одређене стандарде, док је транспорт у мањим количинама прескуп и неисплатив.

Због оваквог стања потребно је окупити мање произвођаче који производе исте или сличне производе у тзв. производне групе (product groups). Тако би више предузећа у оквиру једне производне групе производило оне производе који се могу извести на инотржишта, поштујући неопходне стандарде и умањујући трошкове транспорта.

6. Програм подршке пласману домаћих производа у велетрговинске ланце широм света

Посебан проблем за домаће произвођаче представља чињеница да улаз једног производа у светске велетрговинске ланце на тржиштима различитих земаља (по једном бар-коду) кошта између 30 000 и 160 000 долара. Домаће компаније презадужене су кредитима за инвестирање у производњу и текућу ликвидност и веома често иако имају стандардизоване и квалитетне производе немају средства да плате овако скупе улазе у светске трговинске ланце којима би значајно увећали (понекад чак и удвостручили) продају у веома кратком року.

Улаз у ове трговинске ланце значи већи девизни прилив и за компаније и за Републику Србију, као и отварање нових радних места у производњи услед повећања обима пласмана. Досадашња средства издвајана за осигурање извозног пласмана домаћих произвођача недовољна су да подмире овакве потребе и уколико је циљ убрзано повећање обима извоза готових производа из Србије потребно је одвојити средства за ову намену на основу Националног извозног плана и стручне анализе који извозни производи представљају шансу Србије на светском тржишту.

Потребно је и додатно ојачати финансијски потенцијал АОФИ, што би допринело већем финансирању производње намењене извозу и кредитирању извоза.

в) Увођење реда у систем плаћања

1. Ограничавање рокова плаћања

У складу са директивом Европског парламента и Савета Европе 2011/7/ЕУ од 16. фебруара 2011. године, а по узору на друге земље у окружењу потребно је у Закон о трговини и Закон о облигационим односима, као и Закон о ПДВу унети одредбу да су сви рокови плаћања у Републици Србији ограничени на максимално 60 дана од дана испостављања профактуре за испоручену робу или обављене услуге, а за плаћања која врше јавни сектор, јавна предузећа и државна управа рок плаћања је 30 дана.

Да би се ова одредба учинила ефикасном у пракси потребно је увести прекршајне санкције у види новчаних и затворских казни по узору на Словачку, Чешку и друге земље које су овај проблем успешно решиле.

Истовремено потребно је увести казне затвора за издавање меница без покрића и стриктно спроводити законске одредбе које регулишу поштовање рокова плаћања.

2. Пребијање дугова са пореским управама у циљу изласка из кризе ликвидности

По доношењу регулативе о ограничењу рокова плаћања потребно је, ради пребијања дугогодишњих нагомиланих дугова, увести могућност компензације обавеза предузећа према корисницима буџетских средстава. Тиме би се избегао актуелни нонсенс да предузеће бива санкционисано због дуговања, иако потраживање предузећа од субјекта у буџетском систему превазилази дуговање предузећа. Последица оваког поступања пореских управа и Агенције за приватизацију је више стотина раскинутих приватизационих уговора са компанијама које су добро пословале, али су због дугова републичких и локалних јавних предузећа, локалних самоуправа и јавног сектора према њима, приватизациони уговори били раскинути.

3. Увођење институције Извршног трговинског судије са овлашћењима за наплату потраживања по кратком поступку

Увести институцију Извршног трговинског судије и ограничити трајање трговинских спорова на максимално 180 дана. Извршни трговински судија имао би задатак да по хитном поступку намири потраживања поверилаца по принципима из правосуђа развијених земаља. Имао би директну надлежност да у случају непоштовања законом ограничених рокова плаћања по хитном поступку наплати дуговање или спроведе кривични поступак и одреди кривичну одговорност прекршиоца. На овај начин би се учинио ефикаснијим рад судских органа у дужничко-поверилачким односима између привредних субјеката, што би допринело ефикасности привреде и повећању поверења привредника у државни систем.

г) Реформа пореског система

1. Порези и доприноси на зараде

- Укидање система линеарног опорезивања

У оквиру реформе пореског система потребно је што пре смањити стопе пореза и доприноса (до 50%) за примарне пољопривредне произвођаче, занатлије, текстилну индустрију и предузетнике у прве две године вршења делатности, јер они спадају у секторе са најнижим примањима, а њихова делатност је нископрофитна. У неким земљама ЕУ, али и у земљама у окружењу грана текстила, пољопривреде, занатлије и предузетници почетници издвајају за 50% мање износе пореза и доприноса на своје зараде и на тај начин их држава подстиче да одрже и развију свој бизнис и не одустану од бављења својом делатношћу у којој се ретко остварују високе зараде.

На овај начин држава ће подстаћи и враћање једног дела незапослених који тренутно имају пребивалиште у Београду и осталим великим градовима на село и у мање средине, јер ће им тај повратак постати исплативији од рада на црно у великим градовима. Анализе показују да 78% појединаца који раде у сивој зони припада управо овој групи и да су напустили села и мања места зато што рад у пољопривреди, занатству, текстилној индустрији, итд. не задовољава њихове основне егзистенцијалне потребе.

Ова мера је истовремено и активна мера на сузбијању рада на црно и сиве економије

- Подизање неопорезивог дела зараде на ниво минималне зараде

Као ургентна економска и социјална мера потребно је подизање неопорезивог дела зараде који је сада 7310,00 динара на износ минималне зараде од 16530,00 динара. На овај начин послодавци ће бити растерећени приликом уплате пореза на зараду и имаће простор да тај део зараде исплате запосленима којима је неопходан сваки динар у тренутку масовног подизања цена основних животних намерница.

Овом мером пружиће се могућност угроженим привредним гранама у којима је истовремено присутан значајан обим рада на црно – примарна пољопривредна производња, занатство, текстилна индустрија, предузетници почетници да мањим издвајањима за државу смање оптерећења рада и лакше опстану на тржишту послујући у легалним оквирима. Ово је такође активна стимулативна мера на сузбијању сиве економије.

- Ослобођење од плаћања пореза и доприноса на регрес и топли оброк до износа дефинисаног Посебним колективним уговорима

Недопустиво је да у условима економске кризе држава предузећима која поштују колективне уговоре и труде се да својим радницима обезбеде исплату трошкова исхране током рада, као и регрес за годишњи одмор, наплаћује порезе и доприносе у истом проценту као на зараде. Исплата топлог obroка и регреса у ситуацији када је већина предузећа неликвидна и има пад промета представља жељу власника капитала да побољшају материјални положај запослених и услове рада и непримерено је да држава опорезује ова издвајања, јер она не представљају зараду запослених, већ принадлежност која им гарантује основна људска права.

Такође, потребно је системски подржати послодавце који су преузели на себе обавезу да исплаћују регрес и топли оброк кроз потписивање Посебних колективних уговора у којима се дефинишу минимални износи регреса и топлог obroка.

Потребно је да се регрес и топли оброк ослободе пореза и доприноса за износ предвиђен Посебним колективним уговором за делатност предузећа, јер ће онда послодавци у свим привредним гранама значајно умањити трошкове, што ће им омогућити да редовно обезбеђују топли оброк и регрес својим запосленима.

Укидање ових пореза и доприноса представља више социјалну него економску меру која ће побољшати положај запослених у Републици Србији. Такође, доношење овакве мере ће стимулисати послодавце за склапање нових Посебних колективних уговора.

- Обавеза уплате на најнижу основицу

До тренутка док се не увведе ограничење рокова плаћања и не укине обавеза плаћања ПДВ унапред за произвођаче и сектор услуга, ставити ван снаге обавезу послодавца да уплаћује доприносе на најнижу основицу ако не исплати зараде до 30-ог у месецу за претходни месец. Ову одредбу пореске управе користе да би казнили бројне фирме које не могу да наплате своја потраживања и зато немају на рачуну средства из којих би исплатила најнижу основицу.

2. ПДВ

Министарство финансија треба да начини измене у Закону о ПДВ и дозволи производним компанијама и предузећима која обављају услужну делатност да даље авансно не уплаћују држави порез за послове које нису наплатили и тиме их поштеди западања у дугове, неликвидност и пореске прекршаје. Само оне компаније које располажу новцем (финансијски сектор, трговинске компаније, итд.) треба да уплаћују ПДВ одмах по промету трансакције, тј. примању кеша. Потребно је да се чланови 16, 48. и 50. Закона о ПДВ измене тако што ће послодавац бити у обавези да уплати ПДВ року од три дана од дана када му на рачун легну средства која потражује по издатој профактури, а не до 10 у наредном месецу како је то тренутно уређено. ПДВ се и даље може пријављивати до 31. у месецу, али би се плаћао онда када пореском обвезнику буде уплаћен новац од продате робе или обављене услуге.

Ова мера ће посебно помоћи предузетницима, малим и средњим предузећима који спадају у произвођаче или понуђаче услуга а обвезници су ПДВ. Обавеза уплате ПДВ пре тренутка када предузећа наплате испоручену робу или обављени посао принудила је десетине хиљада предузећа у Србији да се задужују код банака и подижу краткорочне кредите са каматама од 4,5 до 11% или кредите на шест месеци, годину или две дана са каматама од 6,5 до чак 26%. На овај начин држава је предузећа отерала у неликвидност, а

последица вишемесечне неликвидности код многих, у ситуацији када су рокови плаћања просечно били 130 дана (у 2010. години), била је стечај предузећа.

Суштински, кредити за ликвидност били су вештачка мера, која би била сасвим непотребна да су рокови плаћања били законски ограничени и да су произвођачи и компаније које се баве услужном делатношћу плаћале ПДВ по реализацији посла. Задатак државе која узима порез на додату вредност унапред јесте да обезбеди поштовање рокова плаћања и заштиту имовине и ликвидности компанија. Држава је до сада само наплаћивала порез и није увела ниједну меру која би увела ред у систему наплате потраживања. Последица је готово 105 000 угашених предузетничких радњи, малих, средњих и великих предузећа од почетка 2008. године до данас.

д) Развој инфраструктуре и подршка привлачењу инвестиција у производњу

1. Редифинисати систем привлачења и подстицаја страних инвестиција, у смислу да се унификује повластица за стране инвеститоре у тачно дефинисана подручја и секторе, како би се инвеститори осећали сигурно и знали шта их и у ком року очекује. На овај начин постићи ће се и то да домаћа предузећа из одређених делатности немају штету и губитке због тога што би их повластице страним инвеститорима у истој делатности могле учинити неконкурентним на тржишту.

2. Поједностављивање процедуре око добијања грађевинске дозволе и укидање такси за промену намене земљишта за инвеститоре у производњу. Нужно је да Србија направи помак на лествици Светске банке у процедури за добијање грађевинске дозволе, јер је то једна од главних препрека у привлачењу страних инвеститора. Такође, приликом промене намене земљишта из пољопривредног у грађевинско свим домаћим и страним компанијама које имају озбиљан инвестициони план треба смањити таксе за промену намене земљишта и тако их стимулисати да што пре инвестирају и реализују замишљене пројекте.

Добијање дозволе мора постати унификовано за територију читаве Србије и мора се смањити укупан број корака на добијању дозволе који представља непотребно администрирање и извор корупције у локалним самоуправама.

Ово подразумева максимално убрзање рада на изради урбанистичких и регулационих планова на нивоу локалних самоуправа и ограничавање рока за њихову израду на крај 2011. године. Постојање ових планова у којима ће тачно бити одређене слободне индустријске зоне, индустријске и пословне зоне без повластица и простор предвиђен за подизање производних, складишних, канцеларијских и продајних објеката предуслов је да се домаћи инвеститори задрже у Србији, а страни по што краћем поступку реше да уложе новац и започну своју делатност.

3. Инфраструктура: Коридор 10, Коридор 7, Коридор 11, путеви од регионалног и државног значаја – концесије уместо кредита

Досадашња политика у области изградње инфраструктуре и посебно најважнијих друмских и железничких саобраћајница доживела је потпуни неуспех. За 10 година Србија није успела да доврши Коридор 10, а Коридор 7 (Басен Дунава) потпуно је неискоришћен и нема озбиљне пристане за бродове нити пумпе за точење бродског горива које у другим земљама постоје на сваких 20 км пловних путева. Последица ове политике је даље задуживање земље и неизванзавршетак радова на важним друмским, железничким и пловним коридорима.

Неопходно је донети хитну стратегију модернизације железничког и водног саобраћаја, као рентабилнијих видова транспорта и пронаћи стратешке партнере у земљи и иностранству за ова улагања, што ће дугорочно донети веће приходе на пољу услуга и туризма, а учинити домаће производе конкурентнијим.

Привреда захтева напуштање досадашње концепције изградње наведених коридора и саобраћајница од регионалног значаја. Држава је дужна да у најкраћем року од Министарства инфраструктуре и енергетике и Министарства животне средине, просторног планирања и рударства затражи да припреме документацију и уреде својинске односе на виталним саобраћајницама које треба изградити или обнови у земљи, да би се затим расписали добро припремљени тендери и позвале водеће светске компаније које би добиле концесије за изградњу ових саобраћајница.

На овај начин држава не би имала потребу да се даље задужује, а озбиљне светске компаније које имају искуство и потребну технологију би у најкраћем року изградиле неопходне саобраћајнице. Приликом давања концесија услов би био да 50% посла на терену морају да одраде домаће грађевинске компаније чиме би се упослила и домаћа грађевинска оператива.

(Издвојено мишљење: омогућавање страним грађевинским компанијама да узму домаће фирме за подизвођаче на великим деоницама омогућава им да конкуришу са значајно нижом ценом од оне коју би морали имати да користе целокупну своју механизацију, док домаћим подизвођачима, који изврше највећи део посла исплате само део новца од оног који би добили да су самостално конкурисали на тендеру. Решење у коме би се поставила горња граница радова који се могу пренети подизвођачима, уз истовремено омогућавање домаћим предузећима да конкуришу на тендерима као конзорцијум омогућило би већу конкурентност домаћим грађевинским предузећима)

ђ) Технологија и кадрови

1. Укидање ПДВ и царина на увоз нових машина, опреме и ВТ алата за производњу

Потребно је да Влада Републике Србије као хитну меру дозволи увоз нових машина, опреме и високотехнолошких алата и апарата производним компанијама на територији Републике без царина и без плаћања ПДВ као стимуланс произвођачима да модернизују своје производне погоне који су просечно стари 29,5 година и уз производне комплексе у Албанији, Македонији, Молдавији и Босни и Херцеговини представљају најстарије производне паркове у Европи.

У јануару 2010. године Министарство финансија донело је одлуку да се царина приликом увоза нових машина ослободе само оне машине чија је тржишна вредност преко 200 000 евра, чиме је нанета значајна штета малим и средњим предузећима која претежно купују мање машине са просечном ценом између 18 000 и 45 000 евра и чекају просечно 6 месеци на повраћај ПДВ. Испоставило се да се оваквом одлуком помогло само највећим предузећима и компанијама које имају потребу да увезу нове машине, док је 99,2% компанија у Србији (мала и средња предузећа) које претежно купују машине с мањом тржишном ценом остало ускраћено за ову повластицу и принуђено да и даље купује половне и лошије машине, опрему и високотехнолошке алате, чиме је значајно угрожена конкурентност домаћих производа на страним тржиштима.

2. Увођење обавезних 1% прихода за стручно усавршавање кадрова уз пореску олакшицу

Као регулациона мера за подизање нивоа едукације и стручног усавршавања менаџера у предузећима која послују на територији Републике Србије Унија послодаваца Србије предлаже Влади Републике Србије да по узору на развијене земље ЕУ уведе обавезу да све предузећа 1% од укупних годишњих прихода уложе у стручну едукацију кадрова. На износ од 1% укупних годишњих прихода уложених у едукацију и стручно усавршавање предузећа би била ослобођена пореза на добит уколико је едукација и усавршавање организовано на територији Републике Србије што ће омогућити развој и професионализацију различитих агенција за едукацију и стандардизацију и обезбедити средства којима би се финансирао долазак страних експерата и менаџера у Републику Србију који би своја искуства преносили менаџерима у домаћим компанијама и тако подigli конкурентност српске привреде.

3. Увођење предузетништва и практичне наставе у основне и средње школе

У циљу хитног унапређења образовног система у Србији и његовог усаглашавања са захтевима привреде у наступајућим годинама предлажемо да српске школе отпочну процес развијања предузетничког духа код најмлађих и своја наставна средства и програме ставе у службу промене свести нових генерација.

Привредници у Србији сматрају да Министарство просвете у сарадњи са стручним лицима из привреде, а по узору на већ испробане програме земаља Европске уније у најскоријем року треба да уведе предмет Предузетништво у српске основне и средње школе. По узору на развијене земље Предузетништво би се увело у школе по следећој шеми

Основне школе

Предмет се уводи у 5 разреду, један час недељно, описно учење без практичног рада током целокупног школовања од 5 до 8 разреда.

- 5 разред, упознавање са основним елементима предузетништва, шта ја предузетнички дух и шта значи бити „сам свој газда“.
- 6 разред, подела делатности на производне и услужне, појам предузетничке радње, основна знања о вођењу предузетничке радње, ортачка друштва и њихово функционисање
- 7 разред, мала и средња предузећа, типови малих и средњих предузећа, производна мала и средња предузећа, услужна мала и средња предузећа, улога малих и средњих предузећа у модерној држави
- 8 разред, менаџмент и принципи успешног пословања, електронско пословање, дистрибуција робе и услуга

Средње школе

- Први разред, маркетинг и тржиште, посете малим и средњим предузећима из оне привредне гране за коју се ученици школују у средњим стручним школама, амерички, скандинавски и јапански модел вођења компаније
- Други разред, финансијско пословање и закони Републике Србије који регулишу пословање између привредних субјеката, практичан рад у администрацији малих и средњих предузећа ради стицања знања о томе како предузеће изнутра функционише

- Трећи разред, обавеза и права предузетника и привредних друштава према Законима Републике Србије, упознавање са улогом директора, менаџера и других руководилаца и субординацијом радне одговорности унутар колектива, практичан рад у областима за које се ученици школују, пракса у услужним делатностима
- Четврти разред, пракса у производним погонима, упознавање са практичним радом на различитим радним местима у оквиру једне производне компаније из делатности за коју се ученик школује ради потпуног практичног оспособљавања, ученик креира свој производ или услугу под надзором запослених у компанији

Овакав модел образовања омогућио би свршеним средњошколцима да лакше пронађу посао, јер би стекли конкретна знања и били исплативи за послодавца чим их запосли, а многи од њих би се током праксе препоручили послодавцима и били радно ангажовани по завршетку школовања. Немачка, Данска и Шведска спадају у најразвијеније земље света управо због оваквог приступа образовању најмлађих.

4. Формирање Центра за едукацију државних и чиновника у локалним самоуправама и организацијама цивилног друштва, за учешће у пројектима при УН, ЕУ и другим фондовима

Поражавајућа је чињеница да се мање од 25% средстава расположивих у различитим фондовима Организације УН, Европске уније и различитих земаља и организација кроз развојне и друге пројекте искористи у Републици Србији.

На овај начин Србија је од 2001. године изгубила милијарде евра које су се могле искористити за развој инфраструктуре, привреде, цивилног друштва и др. Потребно је да се у свим државним институцијама али и на нивоу организација цивилног друштва покрене широка кампања обука за конкурисање у овим програмима. Хиљаде младих незапослених високообразованих људи у свим локалним самоуправама треба обучити да раде ове пројекте за своје локалне самоуправе, регионалне и републичке институције, организације цивилног друштва и тако их упослити на привлачењу преко потребних средстава у Србију и на реализацији програма предвиђених пројектима на терену.

Формирањем Центра подигао би се капацитет институција и појединаца који могу допринети да значајна средства за развојне пројекте стигну у Србију и да кроз рад на тим пројектима хиљаде незапослених обавља привремене послове, а млади стекну неопходно радно искуство.

е) Реформа јавног сектора и администрације

1. Смањење броја запослених у јавном сектору кроз програме преквалификације уз помоћ Развојне банке Србије

Србији је потребна коренита реформа јавног сектора са дугорочним планом рационализације и трансформације који има тачну динамику и редослед активности. Од 1 800 000 запослених лица преко 510 000 ради у јавном сектору, што је процентуално значајно више него у далеко развијенијим и богатијим земљама.

Истовремено са формирањем Развојне банке Србије потребно је направити план рационализације броја запослених у јавном сектору којима ће уз квалитетне програме преквалификације бити понуђено да заснују радни однос у компанијама које буду повукле кредите за отварање нових производних постројења или пружање нових типова услуга.

На тај начин (смањењем масе средстава за плате запослених у јавном сектору) и кроз буџетске уштеде ослободио би се део средстава која би се под повољним условима у виду

кредита дала привреди за покретање производње и ревитализацију постојећих капацитета са минималних 1 до 2,5% камате.

Услов за добијање кредита био би да на сваких 30 до 50 хиљада евра кредита за улагање у производњу или развој услуга предузећа којима је кредит одобрен морају запослити једно незапослено лице или једно преквалификовано лице, технолошки вишак из јавног сектора. На тај начин ће се вишкови из јавног сектора пребацити у производну привреду у којој је сада запослено свега 352 000 запослених, а додељена средства акумулирати и ставити у сврху производње, смањења увоза или повећања извоза.

2. Постављења у јавним предузећима и јавном сектору

Постављења у јавном сектору обављати искључиво путем јавних конкурса, према стручности и способности појединаца, што ће не само допринети ефикаснијем деловању државних институција и јавног сектора у целини, већ и враћањем поверења грађана у систем вредности.

Контрола пословања државних институција, јавног сектора и јавних предузећа мора бити екстерна и поред Државне ревизорске институције у ту контролу се морају укључити и стручна лица која су представници организација цивилног друштва, репрезентативних организација послодаваца и запослених које пуне буџет, независни експерти.

3. Ограничавање зарада функционера у губиташким јавним предузећима и нивелисање зарада запослених у тим предузећима са просеком зарада у привреди

Мора се стати на пут расипничкој политици. Зараде функционера у губиташким јавним предузећима, јавном сектору и фондовима морају се ограничити, онемогућити исплате бонуса, репрезентација и слично. Запослени у сваком државном предузећу или организацији које не могу себе да финансирају и подмирују сопствене потребе морају имати просек зарада једнак просеку у привреди, све до тренутка док не постану профитна предузећа.

Сва јавна предузећа која нису од стратешког значаја за земљу а више од две године узастопно послују са губитком треба да се приватизују и ревитализују продајом компанијама из земље и иностранства које имају искуство у обављању исте делатност у Србији или иностранству.

4. Сузбијање корупције у домену јавних набавки

Неопходно је увођење екстерне ревизорске контроле у систем јавних набавки, формирање Централног регистра јавних набавки и одређивање услова за учествовање на тендерима како би се избегла масовна додела посла фантомским (ташна-машна) предузећима. Свако предузеће које учествује у јавној набавци мора имати минимални годишњи промет према категорији јавне набавке, одређен број стварно запослених, сталне пословне просторије, доказ о редовном измиривању обавеза према држави, вишегодишње искуство у обављању делатности које захтева јавна набавка и довољан број стручно оспособљених лица за извршење тог посла, као и потребне сертификате у посебним случајевима, итд.

Увођењем контроле у јавне набавке већи део од приближно 910 милиона евра (процена годишњих губитака на јавним набавкама) остаће у поседу државе и биће остварене значајне уштеде.

5. Преиспитивање имовине и материјалног стања директора и руководиоца јавних републичких и локалних јавних предузећа од 2001. до данас

Ова мера зависи искључиво од политичке воље, али циљ њеног спровођења јесте повратака поверања грађана и привредника у институције и извршну власт у Републици Србији.

У многим локалним срединама познато је да су се одређени појединци и особе и фирме повезане са њима обогатили и нагло увећали своју имовину од тренутка њиховог постављања на одређене функције у органима власти, у републичким и локалним јавним предузећима, за директоре и руководиоце институција у оквиру јавног сектора и државних компанија.

Овај облик непотизма, корупције и сложене повезаности тих лица и структура означен је од стране Европске комисије као једна од највећих препрека приступању Србије Европској унији и од стране грађана и привредника стављен на прво место, као водећи проблем у Републици.

Потребно је да надлежни органи у оквиру Министарства унутрашњих послова на основу налога Јавног тужилаштва покрену већи број оваквих истрага и једном засвагда ставе тачку на бројне злоупотребе по градовима и општинама Републике Србије. Проналажењем лица и организација директно умешаних у корупцију у јавним набавкама спречиће се даље расипање државне имовине, буџетских средстава и новца грађана и приведе и омогућити да у наредном периоду процеси јавних набавки буду транспарентнији.

6. Укидање застарелих прописа и увођење електронске управе

Довршити започету „гиљотину прописа“ на којој привреда инсистира већ 8 година по кратком поступку, до краја 2011. године. Увести електронску управу и омогућити директну комуникацију свих привредних субјеката са пореским управама, фондовима ПИО, РЗЗО, НСЗ, свим локалним самоуправама до краја 2012. године, чиме ће се привреди уштедети преко 300 милиона евра годишње који могу да буду искоришћени за повећање обима производње и извоза.

Поједноставити административне процедуре на граничним прелазима у циљу бржег протока роба и избегавања непотребних трошкова привредних субјеката.

7. Утврђивање јединственог обрасца за одређивање локалних комуналних такси – измене Закона о финансирању локалне самоуправе

У сврху развојне економске политике и поштујући норме ЕУ потребно је ограничити самовољу локалних самоуправа и спречити даље масовно одјављивање стр и сзр радњи и оптерећивање микро и малих предузећа која су генератори запослености у свим развијеним земљама света. Унија послодаваца Србије захтева од Министарства за државну управу и локалну самоуправу и Министарства финансија да део надлежности око одређивања нивоа износа комуналних такси врате у надлежност Министарства државне управе и локалне самоуправе које би у сарадњи са Министарством финансија и Унијом послодаваца Србије начинило Мапу развијености локалних самоуправа у Србији. У оквиру Мапе развијености градови и општине би се сврстали у припадајуће зоне према степену развијености на основу висине директних инвестиција у те општине, броја активних привредних субјеката и запослених лица и просека зарада запослених на територији локалне самоуправе. Зонирање би омогућило да се за сваку општину одреде максимални и минимални износи локалних комуналних такси.

Министарство финансија Републике Србије још од доношења Закона о финансирању локалне самоуправе има обавезу да утврди ове максималне и минималне износе, али то није урадило, па се три таксе – комунална такса за истицање фирме, комунална такса за заузеће јавних површина и такса за регистрацију моторних возила више од три године уназад наплаћују незаконито од привредних субјеката и грађана.

Такође је нужно да се, као у земљама ЕУ, годишња повећања комуналних такси ограниче на модел **раст инфлације плус-минус 5%**, како би се сваком привредном субјекту који оснује или већ има фирму омогућило да пет или више година унапред испланира трошкове свог пословања. Само у Србији се дешава да комуналне таксе одједном порасту 50, 100, па чак и преко 250 одсто у појединим случајевима.

Зонирањем општина према степену развијености и увођењем јединственог модела формирања комуналних такси била би ограничена самовоља локалних самоуправа и поспешен развој предузетника, микро и малих предузећа, али и средњих и великих привредних субјеката који плаћају значајне износе на име ових дажбина. У циљу развоја Србије Министарство за државну управу и локалну самоуправу и Министарство финансија имају одговорност да уведу ред у област локалних комуналних такси.

8. Промене Закона о раду које би омогућиле пораст запослености и смањиле оптерећења рада

- **Потребна је промена приликом исплате отпремнине запосленом приликом отказа као вишку запослених за све године радног стажа.** Предлажемо исплату отпремнине за године радног стажа проведене код послодавца као у ЕУ. Овом мером би се послодавци лакше одлучивали да приме времешније раднике и не би страховали од високог износа отпремнине ако им пропадне или се смањи обим посла.
- **Плаћање просека плате остварене у претходна три месеца запосленима за време одсуства услед годишњег одмора, државног празника, боловања, рачунања отпремнине, престанка рада послодавца услед одлуке државног органа и сл.** Предлажемо плаћање уговорене основне зараде запосленог, а на просека од три месеца, јер је то велико оптерећење за послодавце.
- **Укидање плаћања, односно давања одсуства запосленом два дана за добровољно давање крви.** Предлажемо да то плаћа држава. Послодавци су већ кроз високи порез на зараде од 62,5 одсто на просечну зараду у Републици (од чега 12,3% на здравствено осигурање) и друге порезе (Порез на добит, ПДВ, таксе, накнаде, акцизе) већ вишеструко уплатили у буџет средства која треба да се користе за ову намену и служе држави да обезбеди адекватне резерве крви.
- **Смањење формализма приликом отказа уговора о раду** (бројне одлуке, акти, печати, потписи, регистри), премештаја запосленог на друге послове и задатке и сл. Примање запослених и давање отказа мора бити у економској функцији одржања предузећа. Радно место није социјална, већ економска категорија и потребан је коначан разлаз са праксом из времена СФРЈ која онемогућава послодавца са очигледним падом промета и проблемима са ликвидношћу да, поштујући своје законске обавезе о исплати отпремнине и друга права, по једноставном поступку уручи отказ.
- **Давање могућности да запослени који је учинио кривично дело може да добије отказ и пре завршетка судског поступка у случају крађе,** јер због дугачких судских рокова послодавац губи ЗОР прописане рокове за отказ уговора о раду.
- **Продужетак рока на три године за заснивање радног односа на одређено време,** уместо досадашњег рока од годину дана, јер захтеви привреде то налажу

као рационално решење, и увођење веће могућност за флексибилне облике рада (скраћено радно време од 2, 3, 5, 6 часова дневно), што ће омогућити већу запосленост млађих од 35 година и стицање првих радних искустава практикантима.

- **Смањење новчаних казни за прекршајну одговорност послодавца код предузетника и предузећа до 10 запослених (микро предузећа)**, јер су распони од 800.000 - 1.000.000 динара превисоки и ове мале фирме и предузетници више не могу да се опораве и често престају са радом. Држава наплаћује високе порезе и доприносе и тера послодавце да део зараде исплаћују на руке а део на рачун запосленог, јер једино тако могу да остану ликвидни и опстану, а казне за таква поступања су превисоке. Казне могу да остану високе, али онда треба смањити порезе и доприносе.
- **Увођење прекршајне одговорности за вође синдиката које су покренуле нелегалне штрајкове и проузроковале огромну финансијску штету послодавцу.** Као и забрана да се лице коме се једном утврди кривична одговорност због нелегалног штрајка бира за председника синдиката у наредних 10 година у истом или другом предузећу.
- **Потребно је усклађивање чланова Закона о раду са члановима Закона о безбедности и здрављу на раду** и исправљање појединих нелогичности насталих због непоклапања ова два закона које директно могу произвести штету за послодавца у случају повреда запосленог на раду.

ж) Сузбијање сиве економије

1. Програми за сузбијање сиве економије

Сива економија, рад и привређивање на црно, најизраженији су у гранама пољопривреде, трговине, услуге на мало, занатства, текстилне индустрије. Ова раширена појава представља огромну нелојалну конкуренцију свим другим произвођачима, трговцима и дистрибутерима производа и понуђачима услуга који своју делатност обављају легално. Истовремено, прометом нелегалне робе држава годишње остане ускраћена за огромна средства у буџету Републике. Смањењем сиве економије у буџет Републике би се слила одређена средства која би надокнадила мањак настао пореском реформом и релаксацијом привреде (редукцијом оптерећења).

Оптерећења пословања и високи порези и доприноси оцењени су као главни узрок високог нивоа сиве економије и рада на црно у Републици Србији. Потребно је спровести активне мере сузбијања сиве економије истовременом применом стимулативних и казних мера.

- Смањити стопе пореза и доприноса на зараде за 50% за примарне пољопривредне произвођаче, текстилну индустрију, вршиоце услуга на мало и занатлије који оснују свр радњу или мало предузеће као стимулацију за легално пословање и запошљавање
- Релаксирати примарне пољопривредне произвођаче, вршиоце услуга на мало и занатлије реформом административних и локалних такси, увођењем електронске управе, поједностављењем процедура и умањењем трошкова пословања
- Спровести фискализацију на пијацама и другим отвореним и затвореним тржницама које су главна чворишта сиве економије
- Пооштрити казнене одредбе за лица која су ухваћена у дистрибуцији и продаји нелегалне робе и вршењу услуга на црно

- Спровести координисану кампању у медијима и на терену која ће најавити разлаз са досадашњим склањањем државе пред овим проблемом
- Онемогућити постављање тезги на отвореном без дозвола дејством комуналне полиције и појачати инспекцијску контролу токова робе
- Формирати Централни регистар за увезену робу (сировине, репроматеријал, готови производи) у коме ће се контролисати улаз робе на граничним прелазима и њена дистрибуција до складишта и продајних центара и онемогућити појава робе на улицама.

УНИЈА
ПОСЛОДАВАЦА
СРБИЈЕ

